

Sygn. akt V KK 252/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący)
SSN Józef Szewczyk
SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wełpa

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Krzysztofa Parchimowicza,
w sprawie **S. M.**

skazanego z art. 286 § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 5 listopada 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w L.

z dnia 27 lutego 2014 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w L.

z dnia 26 listopada 2013 r.,

I. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym,

II. zarządza zwrot na rzecz oskarżonego S. M. wniesionej opłaty od kasacji.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w L. z dnia 26 listopada 2013 r., S. M. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. skazany na karę roku pozbawienia wolności, wykonanie której warunkowo zawieszono na okres 5 lat próby.

Apelację od tego wyroku wniosła oskarżycielka posiłkowa, w której podnosząc zarzut wymierzenia oskarżonemu rażąco łagodnej kary, wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez wymierzenie S. M. kary 8 lat pozbawienia wolności. Po jej rozpoznaniu, Sąd Okręgowy w L., wyrokiem z dnia 24 października 2013 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił orzeczenie o warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności, a w pozostałej części wyrok utrzymał w mocy.

Od powyższego wyroku kasację złożył obrońca skazanego. W kasacji zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa procesowego, to jest art. 454 § 2 k.p.k., polegające na orzeczeniu przez Sąd II instancji kary surowszej niż ta, którą wymierzono wyrokiem Sądu I instancji, pomimo tego, iż Sąd odwoławczy bez przeprowadzania na rozprawie odwoławczej dowodów wskazujących na to, iż działania skazanego doprowadziły firmę oskarżycielki posiłkowej do upadku, zaś ją samą do ruiny, dokonał zmiany ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę wyroku Sądu I instancji.

W tym stanie rzeczy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w L. wniósł o oddalenie kasacji, natomiast prokurator Prokuratury Generalnej występujący na rozprawie kasacyjnej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania, wobec zasadności zarzutu kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy S. M. okazała się zasadna.

Dla porządku wypada przypomnieć, że wyrok Sądu Rejonowego w L. zaskarżony został apelacją oskarżycielki posiłkowej na niekorzyść S. M., w której podniesiono zarzut rażącej niewspółmierności – łagodności orzeczonej kary pozbawienia wolności. W tej sytuacji sąd odwoławczy był uprawniony do zmiany zaskarżonego wyroku na niekorzyść oskarżonego i podwyższenia wymiaru

orzeczonej kary, nie obowiązywał go bowiem zakaz *reformationis in peius* określony w art. 434 § 1 k.p.k. Sąd odwoławczy stwierdził zasadność zarzutu apelacji oskarżycielki posiłkowej, a więc potwierdził w toku kontroli odwoławczej uchybienie podniesione w środku odwoławczym, wniesionym na niekorzyść oskarżonego.

Ujęty w art. 434 § 1 k.p.k. zakaz *reformationis in peius* nie jest jednak jedyną instytucją procesową o charakterze gwarancyjnym, która ogranicza możliwość orzeczenia przez sąd odwoławczy wobec oskarżonego kary surowszej, aniżeli kara wymierzona przez sąd pierwszej instancji. Dodatkowe gwarancje zwane regułami *ne peius* ustawodawca sformułował bowiem w art. 454 k.p.k. Z tych zaś reguła wynikająca z § 2 tego przepisu odnosi się do sytuacji procesowej S. M. Stanowi ona, że sąd odwoławczy może orzec surowszą karę pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy nie zmienia ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, przy czym chodzi o ustalenia faktyczne, zawarte zarówno w części dyspozytywnej wyroku, jak i w uzasadnieniu. Zasada ta dotyczy zmiany ustaleń faktycznych przez redukowanie katalogu okoliczności łagodzących oraz uzupełnianie katalogu okoliczności obciążających, a więc jedynie ustaleń mających wpływ na zaostrzenie kary (zob. m.in. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 2011 r., I KZP 28/10; postanowienie Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2012 r., V KK 275/12). Sąd odwoławczy może przy tym dokonywać odmiennych aniżeli sąd pierwszej instancji ocen ustalonych okoliczności, nadawać tym samym okolicznościom większe lub mniejsze znaczenie, pod warunkiem tylko, że katalog tych okoliczności nie ulega zmianie, a więc nie dochodzi do rozszerzenia katalogu okoliczności obciążających lub zmniejszenia katalogu okoliczności łagodzących wymiar kary. Takie bowiem rozszerzenie lub zmniejszenie uznane być musi za nowe ustalenie faktyczne. Za nowe ustalenia uznać należy także sytuację, w której sąd odwoławczy zastąpi jedno ustalenie innymi. Punktem wyjścia rozważań sądu odwoławczego jest przy tym nie tylko treść wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji i zawarty w nim opis czynu przypisanego oskarżonemu, ale także treść uzasadnienia wyroku sporządzonego przez sąd *meriti* (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2013 r., IV KK 395/12).

W orzecznictwie przyjęto, iż reguła *ne peius* obejmuje każde ustalenie faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku. Będą to zatem ustalenia o przedmiotowej stronie czynu, a także o jego stronie podmiotowej (umyślność, nieumyślność, rodzaj zamiaru), motywach, pobudkach, innych okolicznościach wpływających na stopień winy i stopień społecznej szkodliwości czynu oraz ustalenia dotyczące samego oskarżonego, jego właściwości i warunków osobistych, o których mowa w art. 53 § 2 k.k., jego zachowania przed popełnieniem przestępstwa i po jego popełnieniu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2008 r., IV KK 38/08).

W zaskarżonym kasacją wyroku Sądu Okręgowego w L. niewątpliwie doszło do zmiany ustaleń faktycznych w odniesieniu do S. M. Sąd ten, dokonując zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie rozstrzygnięcia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności, wskazał w uzasadnieniu swego wyroku, że okolicznościami przemawiającymi za podjęciem takiej decyzji były: po pierwsze, fakt działania przez oskarżonego w sposób bezwzględny; po drugie, fakt doprowadzenia firmy pokrzywdzonej (oskarżycielki posiłkowej) do ruiny oraz – po trzecie – fakt spowodowania działaniami oskarżonego „daleko bardziej negatywnych skutków” dla pokrzywdzonej. W świetle ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji nie można jednak przyjąć, aby S. M. rzeczywiście działał w sposób bezwzględny, a jego zachowanie (działanie) skutkowało wyżej wymienionymi konsekwencjami. Są to zatem nowe ustalenia faktycznie, a nie tylko inna – odmienna – ocena okoliczności ustalonych przez Sąd I instancji. Przedmiotowa zmiana ustaleń faktycznych, dokonana przez Sąd *ad quem*, była niewątpliwie zmianą na niekorzyść S. M. W kontekście zmiany wymiaru kary przez Sąd drugiej instancji doszło zatem do rażącego naruszenia reguły *ne peius* z art. 454 § 2 k.p.k. w sposób opisany w kasacji. Naruszenie to miało istotny wpływ na treść wyroku, wobec uchylenia orzeczenia o warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania. W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd ten oceni raz jeszcze zarzuty apelacji

oskarżycielki posiłkowej uwzględniając wymogi płynące z art. 433 § 2 i art. 457 § 3 k.p.k. oraz zapatrywania prawne i wskazania Sądu kasacyjnego.

Rozważywszy powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.